

ריאיון החוברת - צבי אלון

סמנכ"ל בכיר לסחר חוץ במשרד החקלאות יוסי מלול

צבי אלון מכהן כסמנכ"ל בכיר לסחר חוץ במשרד החקלאות, עוסק בקידום ענפי הייצוא החקלאיים ובהגנה מפני יבוא מסובסד והורסני. אוהד גדול של ענף החלב, מבקר בעדינות את היעדר התמיכה בענף וחושש מאוד מצעדיה של תנובה בתחומי התכנון בענף

מה ההבדל בין המדיניות החקלאית בענף החלב בעולם לבין ישראל?

ישראל היא דוגמה ייחודית שאין דומה לה בניהול מדיניות חקלאית בכל הקשור לענף החלב. כל מדינות העולם המפותח, ללא יוצא מן הכלל, מנהלות מדיניות מפורטת ומורכבת של סיוע לענף הרגיש הזה. הן עושות זאת בעזרת תקציבים גדולים ובכלים רבים ושונים. הן תומכות: באופן ישיר בחקלאי, דרך התעשייה, בהבטחת מחיר למוצרים מעובדים, תמיכה ביחידת שטח או ראש בקר. יש שעושות זאת באמצעות מכסות חלב אישיות ויש בתמיכה לכמות לאומית קבועה.

יש להבין את הקשר בין הפיקוח לבין מחיר המטרה: אם מבטלים את הפיקוח לא תהיה מחויבות לעדכן את מחיר המטרה. יטענו שאי אפשר לפדות מהשוק ולכן לא יכולים להעלות גם את המחיר של המוצרים שאינם בפיקוח

תמיכות ישירות לחקלאי העולם

היקפים אלה משמעותיים מאוד ונמשכים לאורך עשרות שנים. היו תקופות שאירופה מימנה במיליארדי יורו קליטת עודפים של אבקת חלב, שומן וכו'. כל זה נגזר מהאופי המיוחד של הענף: טיפול בבעל חיים שמניב 365 יום בשנה, מוצר מתכלה, חיוני לאוכלוסייה, צורך בוויסות ויציבות תוך שמירה על רווחיות ליצרן.

במדינת ישראל, מזה עשרות שנים, פותחה מערכת אחרת שלפיה אין בתקציב המדינה באופן ישיר אגורה כלשהי, להבטחת רווחיות רפת החלב. המודל הישראלי

איך אתה נחשף בתפקידך לענף החלב?

אני נחשפתי לנושא ענף החלב בהקשר לתפקידי כסמנכ"ל לסחר חוץ שמחייב אותי להתמודד עם המדיניות שמנהלות מדינות בעולם וכן הצורך להגיע להסכמי סחר בין לאומיים חדשים שיש לשקול את השפעתם על ענף החלב.

הייתי נציג משרד החקלאות בוועדת קרול שמונתה על ידי שרי האוצר והחקלאות. בתוקף זאת, ליוויתי את הרגישויות ושמעתי את הדעות שבחלקן מטרידות מאוד את העוסקים בענף. הוועדה מונתה לבחון את הפיקוח על המחירים של מוצרי החלב לצרכן.

לאחרונה עבר הענף התייחסויות בסיסיות נוספות, בגלל השינויים ברפורמה שעשה שר החקלאות. שינויים אלה נראו הכרחיים מאוד להבטיח את המשך הענף על רקע ההשקעות האדירות שהרפורמה חייבה. כאן ישראל כץ הציל את הענף: בנושא הגדלת המענקים להשקעות הכבדות וכן במיקוח קפדני עם אנשי איכות הסביבה.

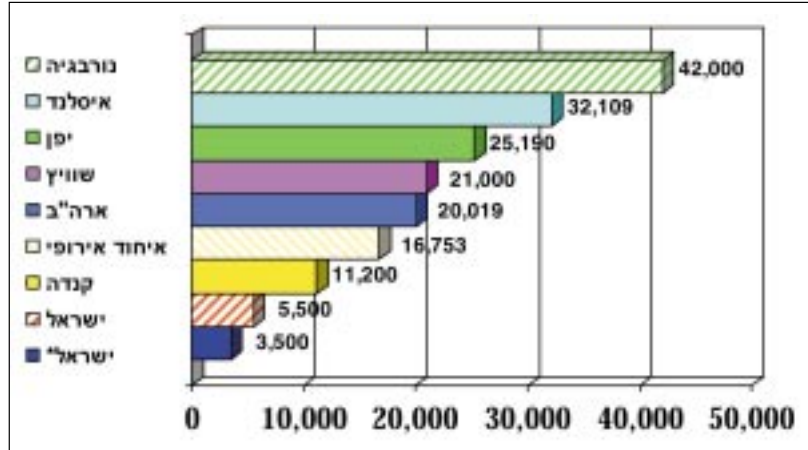
בנוסף לכל זאת, עלה לכותרות הדיון הציבורי שקשור להחלטת תנובה לשנות את מעמדה.

צבי אלון - סמנכ"ל בכיר לסחר חוץ במשרד החקלאות

תמיכה ממוצעת לחקלאי - §

המחלבות טוענות שהפיקוח על מוצרי העוגן גורם לפיקוח על 75% מכלל המוצרים

צריך לראות את זה הפוך, העובדה שהמדינה קובעת בצו את עליית המחירים ל-30% מהמוצרים, מאפשרת גם להעלות את המחירים ל-70% מהמוצרים. בפועל רואים גם שאין עליית מחירים גבוהה במוצרים שאינם בתחום הפקוח. מנהל אחת המחלבות שאין לה מוצרים בפיקוח אמר במפגש עם שר החקלאות: "אנחנו מתמודדים עם רשתות שיווק ש"אין להם אלוהים", הן קשוחות מאוד ולא נותנות לעלות מחירים. אני רוצה שהמדינה תמשיך ותקבע בצו את המחירים למוצרים המפוקחים כדי שגם אני אוכל להעלות מחירים".

הורדת הפיקוח - כשארק רייכמן מבקש, על פי התקשורת, הורדת פיקוח כדי לשפר את רווחיותה של תנובה הוא צריך להסביר האם הוא מתכוון להעלות את המחיר לצרכן או להיות חופשי לא לשלם את מחיר המטרה ליצרן.

יש להבין את הקשר בין הפיקוח לבין מחיר המטרה: אם מבטלים את הפיקוח לא תהיה מחויבות לעדכן את מחיר המטרה. יטענו שאי אפשר לפדות מהשוק ולכן לא יכולים להעלות גם את המחיר של המוצרים שאינם בפיקוח.

דבר פשוט - המודל הזה שבו השרים קובעים שינויים במחיר המטרה ובו בזמן מאפשרים בצו המחלבות לשמור על רווחיותן על ידי העלאת המחירים לצרכן, זהו מודל ייחודי בנסיבות הקיימות שמבטיח את רווחיות החקלאי.

משרד החקלאות

העובדה היא, שיש בעיה בעדכון בזמנית של מחיר המטרה והמוצרים המפוקחים

למרות זאת המודל הזה שנראה לכאורה קשוח, אפשר - למרות הפיקוח, לייצר מגוון גדול של מוצרים חדשים שאין להם אח ורע בעולם. מי שמסתכל בעיניים אובייקטיביות מבחין שמצאנו את הפרופורציות הנכונות. מחד פיקוח מחירים על מקבץ מוגבל של מוצרים שמאפשר למחלבות לשלם את מחיר המטרה, כי מאשרים להם להעלות את המחיר לצרכן, מאידך כ-70% מיוצרים ומשווקים בתנאי תחרות בין המחלבות. היקף המוצרים המפוקחים הוא כ-35%. אמרתי לשר האוצר שכל ייקור מחיר המטרה בשנים האחרונות הוא יבוא של התייקרויות מחו"ל (גרעינים, אנרגיה, שער החליפין). לא ביקשנו לעצמנו תוספת, המשכנו לייצל את הענף.

מתבסס על הבטחת מחיר מוסכם (בין משרדי החקלאות, האוצר והחקלאים). המחיר מתעדכן באופן תקופתי מחד, ומאידך פיקוח על מחירים לצרכן בחלק משמעותי מהיקף החלב, הכולל עדכון מחירי המוצרים להבטחת הרווחיות למחלבות ומחיר סביר לצרכן.

המודל הזה ייצב במשך עשרות שנים את הענף במשק ואפשר גם פיתוח תעשיית חלב מפוארת, יעילה, מגוונת ורווחית. מחירי המוצרים לצרכן הם ברמה סבירה כשלווקחים בחשבון את התנאים המיוחדים של חקלאות ישראל ואת הסובסידיות הכבדות שמשלם המיסים באירופה, מעניק לתעשיית החלב.

המדיניות התבססה כל השנים על ניהול מסכות שמבטיחות קיום הענף ברחבי הארץ, למשקים שיתופיים ומשפחתיים. משקים אלה מתפקדים באזורים קשים ובעלי עדיפות לאומית, עליהם אנחנו רוצים לשמור ולא על ייצור בחוות ענק ליד פתח-תקווה. זהו אינטרס לאומי של פיזור האוכלוסייה ושמירה על הפריפריה. לזכותו של הענף יאמר שזהו נטל שהוא לוקח על עצמו ובכך חוסך למדינה כסף רב.

שוחחתי עם שגריר ארצות הברית ונתתי לו דוגמה של הערבה ששם יושבים יהודים שעוסקים בחקלאות. מה מניע אותם להשאר שם? מדוע שדור ההמשך יישאר במקום? והרי התדמית של החקלאות בשפל והרווחיות קשה. אם הם לא יישבו שם תהיה שממה ובעיית ביטחון. הם התחילו כציונים נלהבים והיום, מדוע בחור צעיר ירצה לשבת שם, רחוק מכל מרכז ותרבות?

נסיבות אחרות – יהיו, אם נבטיח, במודל אמין, את התמורה לחקלאי כמו בכל העולם ונצליח להקים מועצת חלב סטטוטורית שתפקידה קריטי בוויסות, בטיפול בעודפי רכיבי חלב לאורך השנה, בטיפול בחורף-קיץ, יום כיפור וראש השנה, טעם הצרכן ביחס חלבון-שומן ועוד. כך עושים בכל העולם. שר האוצר שואף שנהיה חברים בארגון המדינות המפותחות (OECD), מתאים לי – בכולן יש גופים על פי חוק, שעוסקים בנושא החלב, לצד תמיכות מסיביות.

כאשר תהיה מועצת חלב על פי חוק והיא תוכל לממן את כל הפעולות ויהיה חוק וצווים, או אז לא צריך פיקוח. הסרת הפיקוח יכולה להיות יום אחד אחרי שהמדינה מסדירה את ההגנה על החקלאי. אנחנו רואים בתעשייה פרטנר חיובי וחשוב, עם ביצועים מפוארים, אבל פרטנר שלא יכול לקום בוקר אחד ולשנות מערכת שעבדה 50 שנה והייתה הבסיס להבטחת הרווחיות של החקלאי, שלא על חשבון התעשייה. שינויים יש לעשות תוך שמירה על כלל האינטרסים!

התעשייה אומרת שיש לה נזקים גדולים מאי עדכון המחירים

אין שום קשר בין הנזקים הכלכליים האמיתיים שנגרמו, ואכן נגרמו, בשנים האחרונות למחלבות לבין הפיקוח על המחירים. הנזקים נבעו מהמודל של עדכון המחירים על פי הסכם סוארי (עדכון פעם אחת בשנה או כאשר העלויות עולות ביותר משלושה אחוז).

המטרה היא טיפול במודל העדכון ולא בפיקוח על המחירים והראייה היא שהיו שנים רבות שהמודל עבד והרווחיות במחלבות הייתה פי 2.5 מהיום.

השינויים ברווחיות של תנובה לא נגרמו בגלל הפיקוח על המחירים אלא בגלל דוח סוארי שקבע שיש לשחוק את הרווחיות העודפת שהייתה לתנובה בעבר, בגלל המעמד המונופוליסטי של המחלבה. שחיקה של שני אחוז לשנה הייתה צריכה להסתיים מזמן והנהלת תנובה הייתה צריכה לצלצל בפעמונים זה מכבר. לא הרפתנים אשמים בירידה ברווחיות של תנובה. תנובה מציעה לבטל למעשה את מודל אבטחת

הרווחיות לחקלאי ואת זה אסור להרשות. הרווחיות של המוצרים המפוקחים נמוכה בגלל אי העדכון ולא בגלל עצם הפיקוח. יש לחזור מיד לשילוב כוחות ולראיה משותפת של האינטרסים הקיימים זה עשרות שנים.

הדרך הראויה היא שתנובה יחד עם החקלאים תפנה לאוצר, תציע מודל אלטרנטיבי כמו במדינות המתוקנות ולו גם הדבר מחייב בסבלנות. בכל מקרה אין להקריב את החקלאים בנושא.

המשימה של החקלאים ושל הנהלת תנובה היא למצוא את הנוסחה שבה הרווחיות של תנובה תישמר ותובטח הרווחיות של החקלאים בענף הרגיש הזה. כל שינוי במודל הקיים יפגע אנושות בענף ולא ייגמר בתחום ייצור החלב בלבד. בהמשך תיפגע גם תעשיית החלב. זה יגרור פתיחה כוללת של הייבוא ויוביל לקריסה של החקלאים ושל התעשייה. יש על כך מסמכים מסודרים על מדפי אגף התקציבים.

אסור להשלות את עצמנו שבידינו הנוסחה לעשות שינויים עד הגבול שנוח לנו. השינויים עלולים לדרדר את הענף להיקפי יבוא שיעמידו אותו על רבע מהיקפו כיום.

צבי אלון בן כפר בילו, שירת בנח"ל למד בפקולטה לחקלאות וסיים לימודי כלכלה לתואר שני. משנת 1970 הוא בעל משק במושב וענף פרחים לייצוא. "ראיתי תמיד חשיבות להמשיך ולקיים פעילות חקלאית בצד עבודתי במשרד החקלאות - זה בריא לנפש ולחינוך הילדים"

צבי נעזר באחיו שהינו חקלאי במשרה מלאה במשק ההורים. "נוכח תפקידי במשרד אני חקלאי של ערבים וסופי שבוע". את חופשתו השנתית הוא לוקח בימים אלה שהם שיא העונה בפרחים ומגויס יחד עם כל בני משפחתו. יש לו שלושה ילדים ושני נכדים. צבי שימש בעבר ככלכלן ראשי של תנועת המושבים, יצא לשליחות בת שנתיים בג'מייקה כמזכיר לנושא פיתוח חקלאי. בשנת 1984 הצטרף לשר אריק נחמקין ושימש כעוזרו במשרד החקלאות. שלוש שנים כיהן כנספח חקלאי בלונדון ומאז 1991 הוא בתפקיד הסמנכ"ל לסחר חוץ של משרד החקלאות: "זהו תפקיד המופקד על פתוח ענפי הייצוא החקלאי הישראלי, קביעת מדיניות חקלאית של הסחר בעולם, הסכמים דו צדדיים עם מדינות אחרות, ויש רבים כאלה. כל זאת כדי לסייע לענפי החקלאות בישראל שלחלקם "חזור הצבע לפני", בשנים האחרונות". ■

זו תהיה ציניות להרוס את הענף המפואר הזה שהגיע להישגים גם בחקלאות וגם בתעשייה ולייבא את הסובסידיות של מדינות העולם על גבם של החקלאים שלנו. יש בירושלים מי שמאמין שבקלות רבה אפשר להביא 20,000 טון גבינה גם בלי הרפתנים וגם בלי תנובה...

מהי מדיניות הייבוא של מוצרי חלב לישראל?

המדינה לא שמה כסף ישיר לתמוך בענף החלב כמו במדינות אחרות. נותרו סעיפים בודדים שהולכים ומצטמקים בתחום ההדרכה, המחקר, המים וההשתתפות בהשקעות. אין מדינה בעולם שאלה הם היקפי התמיכה בחקלאות. המכשיר היחידי המסייע לחקלאות הישראלית לתפקד בתנאים המיוחדים הוא ההגבלות הקיימות על יבוא מוצרי חלב לישראל. היקפי הייבוא גדלו במהלך השנים כחלק מהסכמי הסחר של ישראל והתחייבויות לארגון הסחר העולמי. הנתונים מראים שהייבוא אצלנו הוא מהגבוהים בעולם ומשטר של רמת מכסים

ודאות מוחלטת בתנאי פעילותו. זוהי המדיניות הברורה והמתבקשת לענף החלב, כמו לשאר ענפי החקלאות שמאופיינים מטבע פעילותם בתנאי ייצור הנגזרים מפגעי טבע, אקלים וכו'. כל זה נכון שבעתים על רקע הדיונים בארגון הסחר העולמי W.T.O שאמורים ממילא להכביד במידת מה על שמירת הרווחיות של חקלאי ישראל. ■

צריך להמשיך ולהתקיים כל עוד מדינות העולם מעניקות תמיכה מסיבית לענף אצלן. יש חשיבות רבה למספר האבסולוטי של הרפתנים. לא תהיה הצדקה למכסות חלב אם יהיה ענף מצומצם בהיקף היצרנים, במרכז הארץ. לדעתי, שר החקלאות ישראל כ"ץ רואה נכון את אחריותו הרבה לענף ששינה פניו מהיסוד, השקיע סכומי עתק של מיליארדי שקלים במשקים ובתעשייה ותובע להבטיח יציבות